

Rädda Barnen om åldersbedömningar av ensamkommande barn

Hur ska man avgöra om en asylsökande har fyllt 18 år? Frågan är viktig, - om en person bedöms vara barn eller vuxen kan få långtgående konsekvenser i asylprocessen och mottagandet. Barn har till exempel rätt till sjukvård och skola och får inte skickas tillbaka till hemlandet utan att någon tar emot dem. Men det är tveksamt om åldersbedömningar idag görs på ett rättssäkert och riktigt sätt. Detta har Rädda Barnen erfårit genom kontakter med barn och ombud. Rädda Barnen kräver därför att en uppgiven ålder under 18 år inte får ändras utan att en barnläkare gjort en medicinsk utredning. Åldersbedömningar måste dessutom vara möjliga att överklaga.

Barn som söker asyl ensamma i Sverige - utan föräldrar eller andra vårdnadshavare - är en utsatt grupp. De har ofta genomlevt traumatiska upplevelser i sina hemländer och under flykten till Sverige. De har förlorat sina föräldrar eller befinner sig skilda från dem. Dessa barn omfattas av ett antal regler som tillkommit för att skydda dem just i egenskap av ensamkommande barn. För att dessa särskilda regler ska komma barnen till godo är en första förutsättning att barnen verkligen uppfattas och "bestäms" vara just barn. En felaktig bedömning kan medföra allvarliga konsekvenser för det enskilda barnet.

För ensamkommande barn gäller bland annat att:

- God man ska förordnas varje barn.
- De placeras i familjehem eller ungdomshem med stöd av vuxna, de får gå i skola och har tillgång till vård.
- Deras asylärenden behandlas automatiskt med förtur, med riktlinjen att beslut ska fattas inom tre månader.
- De som inte ska prövas tillsammans med familjemedlemmar i ett annat EU-land ska få sin asylansökan prövad i det EU-land ansökan lämnas in. "Dublinförordningens" övertaganderegler ska alltså inte tillämpas som för vuxna.
- Barns skäl för att beviljas uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter behöver inte alltid vara av samma allvar och tyngd som för vuxna
- De som får avslag på sin asylansökan får inte skickas tillbaka till hemlandet om de inte tas emot av en anhörig eller någon annan som ansvarar för barnets omvårdnad.

Godtycklig åldersbedömning

Rädda Barnen ser idag indikationer på att åldersbedömningar inte görs på ett rättssäkert och riktigt sätt. Bland annat har vi genom hjälplinjen Utanpapper.nu fått kontakt med ungdomar som bedömts vara barn av handläggare som mött dem i Sverige, men som efter kontroll med annat EU-land fått sin ålder uppskriven. Detta har ibland skett samtidigt som övriga id-uppgifter accepterats från den sökandes egna uppgifter, eller från tillkommande id-handlingar. Personen har bedömts som vuxen och därmed möjlig att överföra till ett annat land för prövning.

Vi har också noterat att många ungdomar som passerat Grekland har försetts med samma födelsedatum. Detta har accepterats av Migrationsverket utan att man vidtagit någon åtgärd för att ta reda på hur åldern har fastställts. Andra barn har tagit sig från hemlandet med hjälp av falskt pass utställt på en vuxen, eller följt en smugglares anvisningar att uppge felaktig ålder. Även då det finns mycket som tyder på att den sökande faktiskt är barn, har den högre åldern slagits fast av Migrationsverket. Det tycks också förekomma att åldern fastställs

godtyckligt av handläggare utan att Migrationsverkets riktlinjer följs. För att återfå den ålder de själva har uppgivit kan ungdomarna ställas inför beviskrav som är omöjliga att uppfylla.

Medicinsk utredning

En stor del av de barn som kommer ensamma till Sverige saknar helt sådana identitetshandlingar som enligt Migrationsverket kan ligga till direkt grund för ett beslut om deras ålder. I de fall den asylsökandes egna uppgifter om ålder ifrågasätts kan en åldersbedömning bli aktuell. Det medicinska underlaget för åldersbedömningen utgörs i dessa fall av röntgen av handlov och tänder. Den slutliga bedömningen ska göras av en beslutsfattare med särskild barnkompetens och baseras på en sammanvägd bedömning av samtal med sökanden, övriga uppgifter samt resultatet av den medicinska utredningen. I verkets riktlinjer anges att bedömningen ska ske i en för sökanden generös anda.

Medicinska åldersutredningar har dock en avgörande brist – de ger inte några säkra resultat. Metoderna som används har stora felmarginaler och kan endast visa på vilket åldersspann den sökande befinner sig inom. Socialstyrelsen har tidigare rekommenderat att en medicinsk åldersutredning bör göras av barnläkare, genom bland annat upptagning av uppgifter om barnets bakgrund och utveckling, värderingar av längd, vikt, psykomotorisk och somatisk utveckling, där röntgenundersökningar kan ingå som ett komplement. Denna utredning bör enligt Socialstyrelsen helst göras ett år efter ankomsten till landet för att undvika felkällor som till exempel sämre tillväxt vid undernäring. (se Socialstyrelsens allmänna råd SOSFS 1993:11)

Att göra åldersbedömningen så lång tid efter ankomsten stämmer dock inte överens med Migrationsverkets krav på att avgöra ensamkommande barns ärenden inom tre månader. Av Migrationsverkets egna riktlinjer framgår att man idag inte alls använder sig av barnläkare vid åldersbedömningar. Detta innebär att man väljer en ännu mer osäker grund för bedömningen. Det är självfallet inte lättare för en medicinskt okunnig handläggare att ta hänsyn till felkällorna än vad det är för en barnläkare.

Att få en medicinsk utredning framstår enligt Migrationsverkets riktlinjer som en förmån den sökande har rätt att begära om verket avser att ändra åldern. Men om Migrationsverket redan vid inskrivningen av den asylsökande har fastställt en ålder som strider mot den sökandes uppgifter, så räknas detta inte som en ändring - och begäran om undersökning kan avslås. I dessa fall tillsätts aldrig god man, och ärendet tas aldrig om hand av handläggare med barnkompetens.

Rädda Barnen menar att en asylsökandes ålder inte får skrivas upp eller fastställas mot den sökandes uppgifter utan att en medicinsk utredning har gjorts. En erfaren barnläkare är naturligtvis bäst lämpad att utföra en sådan utredning. Utredningen bör genomföras snarast möjligt efter ankomst till Sverige så att asylärendet kan avgöras inom den fastställda tiden av tre månader. I övrigt ska Socialstyrelsens rekommendationer följas.

Möjlighet att överklaga en åldersbedömning

Migrationsverket har tydligt uttalat att en åldersbedömning är en tjänsteanteckning och inte ett beslut - därför kan det inte överklagas. Rädda Barnen anser att detta förhållande, om det vid en rättslig prövning skulle visa sig vara korrekt, är orimligt. En åldersbedömning är ett beslut som tas under handläggningen men som har stora fristående rättsverkningar och i hög grad påverkar de berördas personliga situation. Rädda Barnens erfarenhet från många enskilda fall är att andra myndigheter anser sig bundna av Migrationsverkets åldersbedömning, till

exempel vid prövning av rätt till socialt stöd, sjukvård och skolgång. Med tanke på åldersbedömningens stora betydelse föreligger ett allvarligt rättssäkerhetsproblem om den inte går att överklaga. Migrationsverket bör i så fall snarast begära av regeringen att lagstiftningen ses över så att åldersbedömningar görs överklagbara i särskild ordning.

Rädda Barnen har full förståelse för att det kan vara nödvändigt att ifrågasätta en uppgiven ålder. Det är av högsta vikt att förhindra att vuxna placeras i boende bland minderåriga. Men detta problem kan inte lösas genom rutiner som riskerar att drabba barn godtyckligt. Utgångspunkten då en asylsökande uppger sig vara minderårig bör alltid vara att det rör sig om ett barn. De särskilda rättigheter som barn har bör tillämpas fram till att äkta id-handlingar eller en barnmedicinsk utredning med tillräckliga säkerhetsmarginaler har visat något annat.

Eftersom ålder är svårbedömd i övre tonåren, kan åldersbedömning på det sätt som Rädda Barnen rekommenderar leda till att en del personer som fyllt 18 år fortfarande definieras som barn. Detta bör i så fall, med hänsyn till barnets bästa, lösas genom åtskilda ungdomsboenden där de yngsta barnen inte blandas med dem som framstår som äldre och mognare. Rädda Barnens erfarenhet är att även ungdomar som fyllt 18 kan ha stor nytta av ett bra omhändertagande med hänsyn till deras behov. Det är inte till skada vare sig för något barn eller för samhället om unga vuxna får extra stöd för sin integration i Sverige.

Dublinförordningen och överföringar av ensamkommande barn

Att felaktigt bedömas som vuxen kan som sagt få allvarliga konsekvenser för det enskilda barnet. Exempelvis riskerar barnet att överförs till annat EU-land i enlighet med Dublinförordningen. Men Rädda Barnen ser också med stor oro på att även ensamkommande barn, som bedömts vara barn, överförs med hänvisning till Dublinförordningen.

Sverige är bundet av Dublinförordningen sedan 2003. Förordningen reglerar vilket land som ska pröva en asylansökan om ansökan lämnats in i ett av länderna som ingår i samarbetet. Huvudregeln är att ansökan ska prövas i det land som är ansvarigt för att den sökande kunnat resa in i EU, till exempel genom att ha utfärdat visum.

För ensamkommande barn gäller att de ska få sin sak prövad i det land där asylansökan lämnats in – om det inte finns familjemedlemmar i något annat Dublinland som barnet kan återförenas med. Förordningens övriga kriterier för vilket land som ska pröva asylansökan ska alltså inte utnyttjas för att överföra ensamkommande barn till ett annat land.

Så som Dublinförordningen tillämpas idag kan barn överföras från Sverige trots att de är omhändertagna och/eller står under behandling här och trots att de redan tillbringat flera år på flykt. De riskerar också överföras till ett land där de tas i förvar eller där de tidigare har utsatts för misshandel eller farit illa på annat sätt.

En konsekvens av ett beslut om överföring som försätter barnet i en omöjlig eller hopplös situation kan vara att asylsökande barn försvinner och övergår till att bli papperslösa. Redan sårbara ungdomar riskerar att bli ytterligare utsatta för all slags exploatering i en illegal situation. Rädda Barnen har genom hjälplinjen Utanpapper.nu fått kontakt med minderåriga som efter beslut om överföring till ett annat EU-land har rymt från boendet och bött på gatan.

Se till barnets bästa

Det finns idag dock inget som hindrar Dublinländerna att tolka reglerna till barnets bästa. En inledande artikel i förordningen ger alla stater rätt att göra undantag från reglerna om

överföring och ta över ansvaret för att pröva en asylansökan. Möjlighet finns alltså att ta över ansvaret och pröva en asylansökan även om landet inte är skyldigt att göra detta. Därigenom behöver förordningens övriga kriterier aldrig hindra ett land från att tillämpa reglerna på ett flexibelt sätt och på ett sätt som är till barnets bästa.

Dessa förhållanden och hur de kan tillämpas utvecklas närmare av Separated Children in Europe Programme (SCEP). SCEP påpekar bland annat att Norge har valt att pröva alla asylansökningar från ensamkommande barn, även om en asylprövning har påbörjats i ett annat land.

Rädda Barnen uppmanar Migrationsverket att använda sig av undantagsmöjligheten och pröva asylansökningar från barn som kommer ensamma till Sverige i de fall det är för barnets bästa.

Revidera Dublinförordningen och stoppa överföringar till Grekland!

Rädda Barnen Sverige har tillsammans med 72 andra frivilligorganisationer i samorganisationen ECRE begärt att Dublinförordningen ska revideras. Bland annat kräver vi att ensamkommande barn generellt ska undantas från överföring enligt Dublinförordningen, utom när det finns familjemedlemmar i ett annat Dublinland och en återförening vore för barnets bästa. Vi uppmanar också samtliga EU-länder att omedelbart stoppa överföringar till Grekland, till dess att de asylsökandes rättigheter där kan säkerställas.

Avslutningsvis vill vi erinra om att barn som söker asyl på egen hand kan vara föräldralösa. Många har varit med om traumatiska händelser och har upplevt svåra förluster. En del är själva skadade. Några är på flykt från hot som riktats mot dem på grund av en förälders etniska, religiösa eller politiska tillhörighet. Deras asylärenden ska alltid behandlas med största varsamhet och av personer med särskild kompetens.

Rädda Barnens krav

- Medicinsk utredning inför åldersbedömning ska utföras av erfarna barnläkare. Den ålder en sökande uppger ska inte få ändras utan en sådan utredning.
- Fastställande av ålder som inte stämmer överens med den sökandes uppgifter ska betraktas som ändring av åldern, även om det skett vid inresan.
- Migrationsverket måste, i fall där andra länder gjort åldersbedömningar som inte stämmer överens med vad den sökande uppger i Sverige, göra egna åldersutredningar. Inte heller i dessa fall ska en annan ålder än den som den sökande uppger fastställas utan att en åldersutredning utförts av en erfaren barnläkare.
- Migrationsverkets beslut om ålder ska gå att överklaga. För det fall dagens åldersbestämningar inte går att överklaga måste detta åtgärdas genom lagstiftning.